

Клименко Анастасія Олегівна
слухач магістратури юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Рибалкін А.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАТУСУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Інститут глави держави для переважної більшості країн світу є класичним. Однак у деяких державах він відіграє роль рушійного елемента прогресивних реформ, що становить основу прогресивного розвитку суспільства, в інших є номінальною складовою діючого владного режиму, що погіршує і гальмує процес правового й суспільного розвитку. Як наслідок, інститут Президента може виступати як ініціатором розвитку держави, так і стримуючим чинником останнього. З огляду на це досить актуальним в Україні у контексті розподілу повноважень у трикутнику Президент України – Кабінет Міністрів – Верховна Рада України стає проведення порівняльного аналізу сучасної прогресивної практики країн світу щодо визначення місця та ролі Президента в системі органів влади.

У сучасному розумінні поняття «президент» визначається як виборний глава держави. Саме тому поняття «глава держави» є родовим відносно до поняття «президент» і загальним для глав держав як з республіканською, так і з монархічною формами правління. Видовими ознаками поняття «президент» є виборність і визначений строк повноважень. Різні моделі конституційно-правового статусу президента визначають використання в Конституції таких термінів, як «глава держави» (Україна, Російська Федерація, Республіка Білорусь), «глава виконавчої влади» (США), «арбітр» (Франція). Іноді конституційний статус президента не визначений (ФРН) [1].

Конституційно-правовий і політичний статус президента визначається конкретними умовами, історичними традиціями, результатами політичної боротьби, що знаходить свій реальний вияв у відповідних конституційних нормах.

Світова історія і практика накопичили значний досвід президентських виборів і визначення строку повноважень глави держави. Опрацювавши законодавство країн світу, можна виділити дві моделі легітимації глави держави: 1) обрання президента парламентом; 2) обрання президента безпосередньо народом (корпусом виборців). Так, у Словаччині, Угорщині, Чехії, Турції, Греції, Латвії, Естонії, КНДР та в інших країнах президент обирається парламентом. Одразу зауважимо, що модель обрання президента найвищим представницьким органом притаманна більшості парламентських республік [2, с. 115].

Таким чином, обрання глави держави парламентом обумовлює похідний статус стосовно представницького органу народу.

Обрання президента безпосередньо народом характерно для країн з президентською або напівпрезидентською формами правління – Бразилія, Мексика, Франція, Російська Федерація, Болгарія, Польща, Румунія, Казахстан, Литва та ін. [3, с. 126].

Інститут президентства, як елемент державних органів, існує більше ніж у 140 країнах-членах ООН. Відповідна масштабність зумовлює власну специфіку ролі останнього у кожній країні – його роль, правовий статус, повноваження та функції, що визначаються кожною державою окремо.

У Конституції Франції закладено класичну модель напівпрезидентської республіки. «Президент республіки слідує за дотриманням конституції. Він виступає гарантом і арбітром належного функціонування органів громадської влади та державного управління. Він зобов'язаний бути гарантом національної незалежності, територіальної цілісності та дотримання міжнародних угод», – проголошує ст. 5 Конституції Франції. Порівняємо дане визначення з відповідним аналогом ст. 12 Конституції України – Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Ключовою особливістю даного положення Конституції Франції є закріплення за Президентом статусу арбітра. Саме арбітражна функція є основоположною у концепції виконання Президентом так званої «нейтральної функції», яка спрямована на досягнення взаємодії і результативного консенсусу між усіма органами влади [4].

Вона є своєрідним елементом системи розподілу влад, адже специфіка президентського арбітражу полягає у знаходженні спільних точок взаємодії між урядом та парламентом. Це також простежується в існуванні такого явища, як коабітація, за яким Президент Франції та Прем'єр-міністр фактично представляють різні політичні сили, що може статися у разі відсутності більшості Президента у парламенті. Саме у цьому й полягає факт співпраці та виконання Президентом функції усунення конфліктів – коли останній не має фактичної підтримки більшості законодавчого органу, то змушений розподіляти свої повноваження з очільником уряду. Як наслідок, повноваження Президента і Прем'єр-міністра у Конституції Франції не розмежовуються детально [5].

Отже, інститут президента відіграє важливу роль у структурі політичних систем України та інших зарубіжних країн. Інститут президентства, як елемент державних органів, існує більше ніж у 140 країнах-членах ООН. Відповідна масштабність зумовлює власну специфіку ролі останнього у кожній країні – його роль, правовий статус, повноваження та функції, що визначається кожною державою окремо.

Література

1. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / В.М. Шаповал. – 4-те стереотип. вид. – К. : АртЕк, 2001. – С. 233.
2. Кохановський В.В. Інститут президента в Україні та конституційно-правове закріплення строку його повноважень та способу обрання / В.В. Кохановський // Часопис Київського ун-ту права. – 2011. – № 3. – С. 113–116.
3. Кривенко Л.Т. Проблеми виборів Президента в контексті джерел парламентської і президентської влади / Л.Т. Кривенко // Вибори Президента України – 99: проблеми теорії і практики : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (доповіді, виступи, рекомендації). – К. : Центральна виборча комісія, 2000. – С. 124–132.
4. Белов Д.М. Порівняльно-правовий аналіз інституту президентства в Україні та Франції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Белов Д.М. – К., 2005. – 197 с.
5. Административное право зарубежных стран : учебное пособие / под ред. А.Н. Козырина. – М. : Спарк, 1996. – С. 76.

Кобак Алла Сергіївна

студентка юридичного факультету

Науковий керівник – к.пед.н., доцент Савіщенко В.М.

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Динамічний розвиток українського суспільства, інтеграція України у світове співтовариство актуалізує вивчення та наповнення реальним змістом багатьох правових понять та правових явищ. Серед них особливе місце посідають теоретико-правові проблеми формування правової держави.

Термін «правова держава» можна розглядати як теоретичне і як практичне поняття, таке, що спирається на конституційне проголошення країни правовою. Конституція, проголосивши Україну правовою державою, закріпила не стільки реальний, скільки бажаний стан держави, що констатується в її преамбулі [1]. Так, в Україні на сьогодні створено лише правові передумови для становлення і подальшого розвитку цієї концепції.

Історія людства переконливо доводить, що становлення правової держави неможливе без демократизації державного управління та розбудови громадянського суспільства. У сучасній Україні правові межі відносної самостійності держави від суспільства тільки визначаються, тому необхідною умовою ефективної організації та реалізації державної влади є співіснування держави й суспільства на якісно нових засадах, якими є розбудова правової держави і громадянського суспільства [2, с. 10].

Формування правової держави є складним і тривалим процесом. Щоб побудувати в Україні правову державу, необхідно аби вимоги, що становлять її зміст, були реально втілені в життя, що, у свою чергу, потребує завершення